

KINDGERICHTE GESPREKSTOOL

Ondersteuning bij medische
consultaties met kinderen
over vrouwelijke genitale verminking

GAMS België publiceerde deze tool in het kader van Operatie Alert, een ondersteuningsprogramma ontwikkeld door het UZ Gent, UGent-ICRH en GAMS België voor zorgverleners en ondersteunend personeel in Belgische ziekenhuizen. Operatie Alert zet in op het versterken van basiscompetenties die helpen om signalen van geweld beter en sneller te identificeren, slachtoffergerichte zorg te bieden en naar gespecialiseerde zorg te verwijzen waar nodig. Dit programma wordt ondersteund door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.

www.operatiealert.be

Operatie Alert omvat onder andere e-learnings en ondersteunende tools. Bekijk de website en ga ermee aan de slag.

Dankwoord: De tool werd ontwikkeld in samenwerking met de leden van het GS-VGV-netwerk (Gezamenlijke Strategie voor de strijd tegen Vrouwelijke Genitale Verminking), het team van CeMAViE (Medisch Centrum voor slachtoffers van Vrouwelijke Genitale Verminking van het UMC Sint-Pieter in Brussel), UGent-ICRH en werd nagelezen door verschillende personen in diverse beroepsprofielen die met kinderen werken.

www.strategiesconcertees-mgf.be

Illustratie: Gayelle
www.gayelleillu.com

Noot: Operatie Alert kiest bewust voor een genderinclusief taalgebruik.

De tool is beschikbaar in het Nederlands en in het Frans.

Bij verwijzing naar de tool, gelieve steeds de volgende bronvermelding te gebruiken: GAMS België vzw (2025) Kindgerichte gesprekstool. Ondersteuning bij medische consultaties met kinderen over vrouwelijke genitale verminking. Operatie Alert- UZ Gent, UGent & FOD Volksgezondheid.

Gebruiksaanwijzing

Doelpubliek

Deze tool richt zich in eerste instantie tot zorgprofessionals (artsen, vroedvrouwen, verpleegkundigen, maatschappelijk werkers, enz.) die in Belgische ziekenhuizen werken en die al een vorming over vrouwelijke genitale verminking (VGV) gevolgd hebben.

Meer specifiek is de tool ontworpen ter ondersteuning van professionals die een uitwendig genitaal onderzoek uitvoeren bij kinderen die met VGV in aanraking gekomen zijn of hiertoe een risico lopen of hen hierop voorbereiden. Dit soort onderzoek neemt doorgaans plaats in het kader van een verzoek om internationale bescherming en als onderdeel van de regelmatige opvolging na het erkennen van de vluchtelingenstatus. Daarenboven kan je de tool ook tijdens een algemeen medisch onderzoek gebruiken. De tool bevat aanvullende fiches die niet enkel betrekking hebben op de problematiek van VGV.

Alvorens met de tool aan de slag te gaan, is het van groot belang dat je de e-learningmodule «1.6 Vrouwelijke genitale verminking» van Operatie Alert doorloopt:

<https://operatiealert.be/e-learning/geweld/>

Doelstellingen

De doelstellingen van deze tool zijn als volgt:

- ✓ Kinderen (tot 11 jaar) duidelijke en begrijpelijke informatie geven over wat een medisch (algemeen of gynaecologisch) onderzoek inhoudt, aangepast aan hun leeftijd en maturiteit.
- ✓ Het kind geruststellen en een veilig kader bieden voor de consultatie.
- ✓ De ouder(s) of primaire zorgverstrekker bij het proces betrekken.
- ✓ Professionals begeleiden en ondersteunen bij medische consultaties over VGV met kinderen.

Inhoud

De tool bestaat uit twee delen:

- **Het eerste deel omvat 20 geïllustreerde en genummerde fiches voor kinderen, ingedeeld in drie categorieën en drie verschillende kleuren, die op de volgende pagina worden toegelicht.**
- **Het tweede deel bevat een gebruikershandleiding: ‘Kindgerichte gesprekstool: ondersteuning bij medische consultaties met kinderen over vrouwelijke genitale verminking’.**

Het bevat, naast deze gebruiksaanwijzing, drie hoofdstukken die overeenkomen met de hierboven vermelde categorieën; gespreksfiches voor kinderen van 0-5 jaar, gespreksfiches voor kinderen van 6-11 jaar en aanvullende fiches. In elk hoofdstuk wordt per gespreksfiche en aanvullende fiche advies gegeven over de manier van communiceren waarbij standaardzinnen geformuleerd worden die je kan gebruiken tijdens het gesprek.

Overzicht van de fiches

- **Gespreksfiches voor kinderen van 0-5 jaar (GEEL):** aan de hand van illustraties leggen deze fiches de verschillende stappen van een medische consultatie uit aan een kind tussen 0 en 5 jaar dat (mogelijks) in aanraking kwam met VGV.

1. Onthaal 0-5 jaar
2. Algemeen onderzoek 0-2 jaar
3. Algemeen onderzoek 2-5 jaar
4. Onderzoek van de uitwendige genitaliën 0-5 jaar
5. Gesprek en opvolging 0-5 jaar
6. Afscheid

- **Gespreksfiches voor kinderen van 6- 11 jaar (ORANJE):** aan de hand van illustraties leggen deze fiches de verschillende stappen van een medische consultatie uit aan een kind tussen 6 en 11 jaar dat (mogelijks) in aanraking kwam met VGV.

7. Onthaal 6-11 jaar
8. Onderzoek van de uitwendige genitaliën 6-11 jaar
9. Gesprek en opvolging 6-11 jaar
10. Afscheid

- **Aanvullende fiches (ROOD):** aan de hand van illustraties geven deze fiches aanvullende informatie over de reden voor of de context van de consultatie. Een aantal fiches behandelen andere onderwerpen die ter sprake kunnen komen tijdens de consultatie, afhankelijk van de vragen van het kind (menstruatie, anatomie van de vulva, wederzijdse toestemming, enz.).

11. Aankomst in België
12. Regelmatige opvolging
13. Reizen en preventie
14. Symptomen
15. Wereldkaart
16. De vulva
17. Vrouwelijke genitale verminking
18. Menstruatie
19. Toestemming
20. Preventie van seksueel geweld

Hoe werk je met de fiches?

Je toont of geeft de fiches idealiter in numerieke volgorde aan het kind, met uitzondering van fiche 3 en 4 (algemeen onderzoek). Deze laatste kunnen afzonderlijk gebruikt worden, onafhankelijk van de andere fiches.

Door de fiches individueel te presenteren en aan het kind zelf te geven, kan het kind de tool begrijpen en zich eigen maken. Om samen op een speelse manier te overlopen hoe de afspraak verlopen is, kan je het kind bijvoorbeeld vragen de gespreksfiches in de juiste volgorde te leggen.

Gespreksfiches 0-5 jaar

① Onthaal 0-5 jaar

1. Stel jezelf voor en start het gesprek met het kind en de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt. Richt je hierbij zeker ook naar het kind.

«Heb je het hier goed gevonden?»

«Hoe ben je hier naartoe gekomen?»

3. Zorg ervoor dat er spelletjes of kleurboeken beschikbaar zijn en zoek een spelletje uit samen met het kind.

3. Omkadering:

- ✓ Praat met de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt, als het kind je nog niet kan begrijpen.
- ✓ Of spreek indien mogelijk met het kind om het voor te bereiden op het onderzoek.

«Weet je wat de reden is van onze afspraak hier?»

- ✓ Herhaal de begrippen die de ouder(s) gebruiken, bouw voort op wat het kind al weet.
- ✓ Vraag de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt om iets toe te voegen, indien wenselijk.

4. Leg de stappen van de consultatie uit.
5. Verken de consultatiekamer en geef wat uitleg.
6. Laat ruimte voor opmerkingen/vragen.

② Algemeen onderzoek 0-2 jaar

AANVULLENDE FICHES : 19 en 20

1. Herhaal de medische handelingen.

«We gaan eens naar je lichaam kijken om te zien of je gezond bent.»

2. Leg op voorhand de verschillende stappen van het onderzoek uit (hart, longen, gewicht, lengte enz.).
3. Vermijd dat het kind zich volledig moet uitkleden, als dit niet nodig is.
4. Duid bij elke handeling wat je doet en wat de reden hiervoor is.

③ Algemeen onderzoek 2-5 jaar

AANVULLENDE FICHES: 19 en 20

1. Herhaal de medische handelingen.

*«We gaan eens naar je lichaam kijken
om te zien of je gezond bent.»*

2. Leg op voorhand de verschillende stappen van het onderzoek uit (hart, longen, gewicht, lengte enz.).

3. Vermijd dat het kind zich volledig moet uitkleden, als dit niet nodig is.

4. Duid bij elke handeling wat je doet en wat de reden hiervoor is.

④ Onderzoek van de uitwendige genitaliën 0-5 jaar

AANVULLENDE FICHES: 17, 19 en 20

HULPMIDDELEN: pop met uitwendige genitaliën, kindvriendelijke illustraties van de uitwendige genitaliën

1. Omkadering:

«Je bent hier bij de dokter. We kijken hier na of je gezond bent. Om dit te weten, moeten we samen naar je lichaam kijken.»

2. Duid de genitaliën aan die onderzocht worden (op de pop, de illustratie).

«Hoe noem jij deze plek?»

«We gaan naar deze plek [benaming die het kind geeft] kijken om te zien of alles goed met je gaat. Vind je het oké om je broek/rok en slipje uit te doen? Je andere kleren mag je aanhouden.»

«Als je wil, mag je op de knieën van (ouder/persoon die het kind begeleidt) blijven zitten, terwijl ik kijk.»

3. Leg de verschillende mogelijke opties uit: in een kikkerhouding (met de beentjes opgetrokken) op de knieën van een ouder/de persoon die het kind begeleidt of in een kikkerhouding op de rug op de onderzoekstafel.

4. Leg uit dat het onderzoek visueel is en dat het op een zachte en voorzichtige manier zal worden uitgevoerd. Gebruik geruststellende taal en vermijd woorden die negatieve associaties kunnen oproepen, zoals 'pijn' of 'koud'.

«Ik neem even de tijd om te kijken.»

5. Duid bij elke handeling wat je doet en wat de reden hiervoor is.

6. Probeer de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt bij het onderzoek te betrekken en vraag hoe zij zich voelen.

7. **Als het kind weigert, mag je het onderzoek nooit opdringen.** Respecteer altijd de toestemming en autonomie van het kind. Bij weigering is het belangrijk om rustig en geduldig de reden en het verloop van het onderzoek opnieuw uit te leggen. Let goed op de signalen en het gedrag van het kind, zoals angst, onzekerheid, afkeer, spanning of stress. Benoem wat je waarneemt om het kind te helpen gevoelens te uiten.

«Ik zie dat je je ogen dicht doet. Kan je me vertellen wat je voelt of waar je aan denkt?»

Als het kind blijft weigeren, kan het nodig zijn om een nieuwe afspraak te maken en het onderzoek op een later moment opnieuw te bespreken en eventueel uit te voeren.

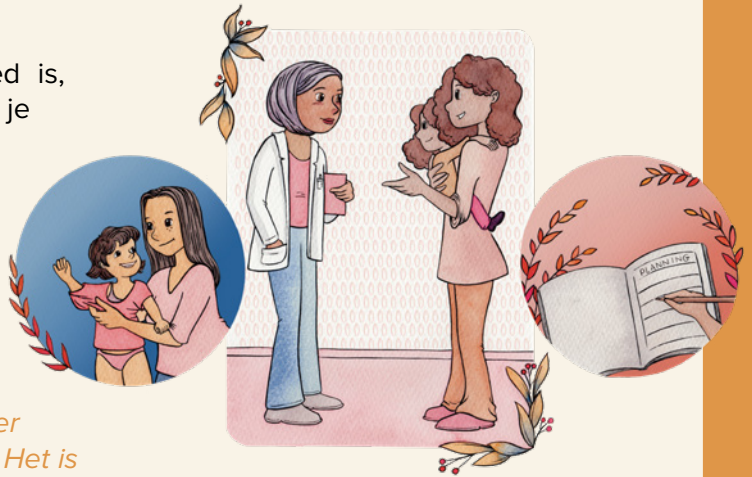
8. Geef aan dat het kind terug alle kleren mag aandoen, laat de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt daarbij helpen.

⑤ Gesprek en opvolging 0-5 jaar

1. Wanneer het kind weer aangekleed is, ga je naast het kind zitten en vraag je hoe het zich voelt. En hoe voelen de ouder(s)/persoon die kind begeleidt zich?

«Ik heb gezien dat je helemaal gezond bent en dat je lichaam helemaal in orde is zoals het is.»

«Ik heb gezien dat er [beschrijf wat er werd weggehaald of dichtgemaakt]. Het is goed dat we dit weten. Jij bent nog steeds dezelfde [naam van het kind], maar nu kunnen we je beter helpen. Wanneer je pijn of jeuk hebt aan [benaming die het kind geeft] of je voelt je niet goed, zou ik willen dat je dit meteen aan mama of papa [of andere persoon die het kind begeleidt] zegt. Dan komen jullie opnieuw naar mij of een andere dokter zodat die jou kan helpen.»

2. Ga na of iemand nog een vraag heeft.
3. Vul indien nodig, vul de documenten in:
 - ✓ Doktersattest VGV
 - ➔ <https://www.cgvs.be/nl/formulieren/medisch-attest-vgv>
4. Regel indien nodig de volgende afspraak en/of doorverwijzing, sensibiliseer en geef informatie over het netwerk (GAMS België, CeMAViE, UZ Gent, enz.).

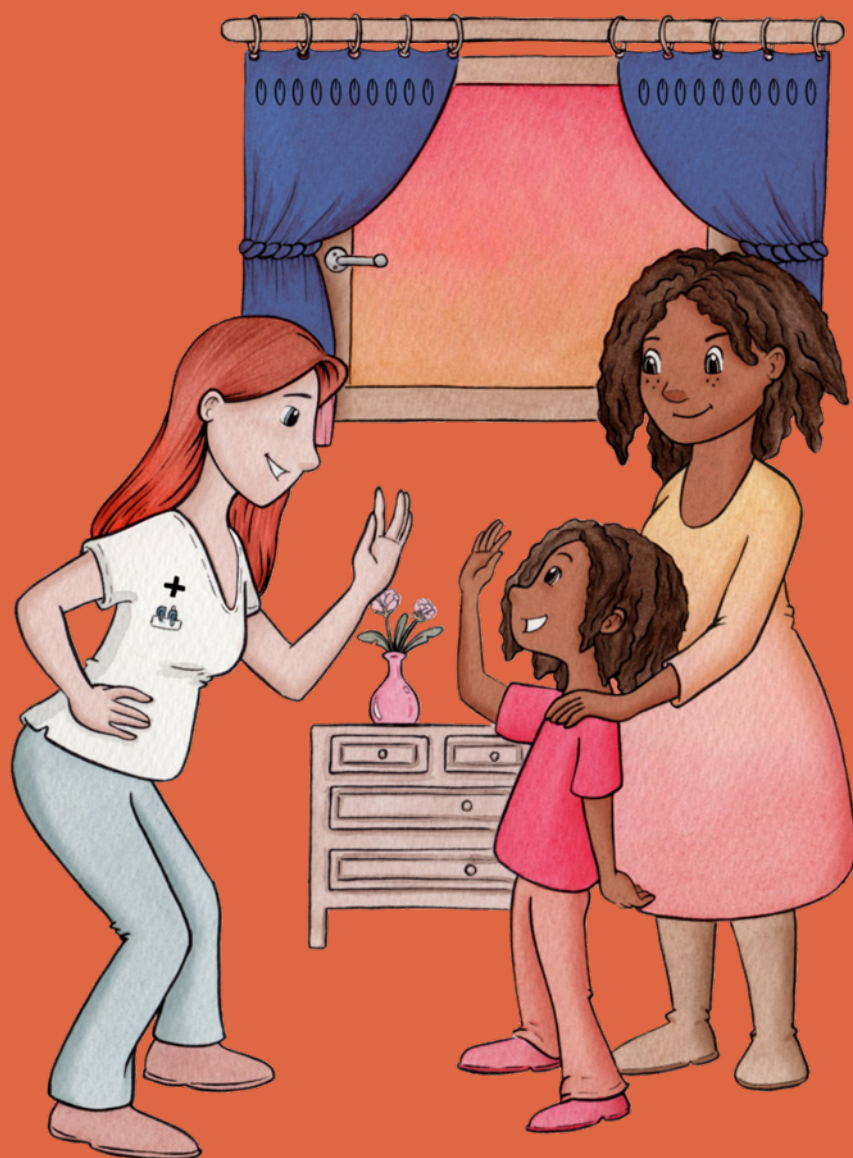
⑥ Afscheid

Zorg voor een positief afscheid door te benadrukken dat het aangenaam was om het kind te ontmoeten en dat het kind moedig was (ondanks de eventuele obstakels tijdens het onderzoek).

Geef een positieve bekrachtiging door een opgestoken duim te tonen.

Gespreksfiches 6-11 jaar

7 Onthaal 6-11 jaar

1. Stel jezelf voor en start het gesprek met het kind en de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt. Richt je hierbij zeker ook naar het kind.

«Heb je het hier goed gevonden?»

«Hoe ben je hiernaartoe gekomen?»

2. Zorg ervoor dat er spelletjes of kleurboeken beschikbaar zijn en zoek een spelletje uit samen met het kind.

3. Omkadering:

✓ Spreek met het kind om het voor te bereiden op het onderzoek.

«Weet je wat de reden is van onze afspraak hier?»

✓ Herhaal de begrippen die het kind gebruikt, bouw voort op wat het kind al weet.

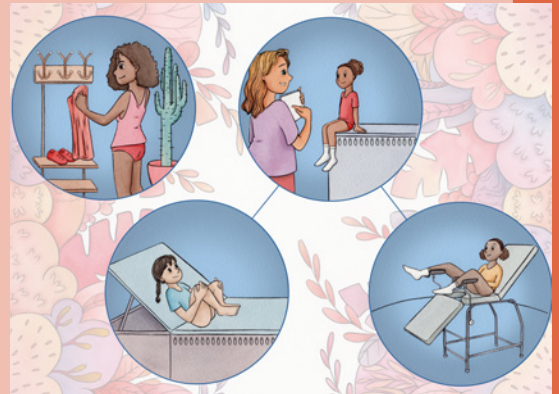
✓ Vraag de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt om iets toe te voegen, indien wenselijk.

4. Leg de stappen van de consultatie uit.
5. Verken de consultatiekamer en geef wat uitleg.
6. Laat ruimte voor opmerkingen/vragen.

⑧ Onderzoek van de uitwendige genitaliën 6-11 jaar

AANVULLENDE FICHES: 17, 19 en 20

HULPMIDDELEN: pop met uitwendige genitaliën, kindvriendelijke illustraties van de uitwendige genitaliën

1. Omkadering :

«Je bent hier bij de dokter. We kijken hier na of je gezond bent. Om dit te weten, moeten we samen naar je lichaam kijken.»

2. Duid de genitaliën aan die onderzocht worden (op de pop, de illustratie).

«Hoe noem jij dit lichaamsdeel?»

«En het woord 'vulva', ken je dat? Dat is ook een woord voor dit lichaamsdeel.»

«We gaan naar deze plek [benaming die het kind geeft] kijken om te zien of alles goed met je gaat. Vind je het oké om je broek/rok en slipje uit te doen? Je andere kleren mag je aanhouden.»

3. Leg de verschillende mogelijke opties uit: in kikkerhouding (op de rug liggend, benen opgetrokken) op de onderzoekstafel of met de voeten in de beugels als het kind groot is en het wil proberen.

4. Leg uit dat het onderzoek uitsluitend visueel is en dat het op een zachte en voorzichtige manier zal worden uitgevoerd. Gebruik geruststellende taal en vermijd woorden die negatieve associaties kunnen oproepen, zoals 'pijn' of 'koud'.

«Ik neem even de tijd om te kijken.»

5. Duid bij elke handeling wat je doet en wat de reden hiervoor is.

6. Probeer de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt bij het onderzoek te betrekken en vraag hoe zij zich voelen.

7. **Als het kind weigert, mag je het onderzoek nooit opdringen.** Respecteer altijd de toestemming en autonomie van het kind. Bij weigering is het belangrijk om rustig en geduldig de reden en het verloop van het onderzoek opnieuw uit te leggen. Let goed op de signalen en het gedrag van het kind, zoals angst, onzekerheid, afkeer, spanning of stress. Benoem wat je waarneemt om het kind te helpen gevoelens te uiten.

«Ik zie dat je je ogen dicht doet. Kan je me vertellen wat je voelt of waar je aan denkt?»

Als het kind blijft weigeren, kan het nodig zijn om een nieuwe afspraak te maken en het onderzoek op een later moment opnieuw te bespreken en eventueel uit te voeren.

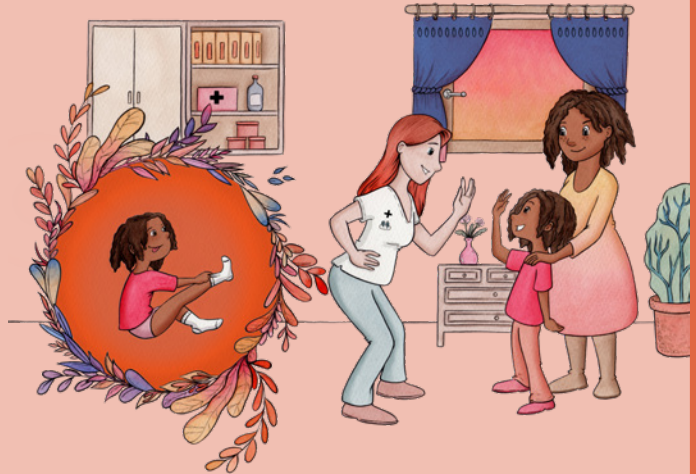
8. Geef aan dat het kind terug alle kleren mag aandoen.

⑨ Gesprek en opvolging 6 - 11 jaar

1. Wanneer het kind weer aangekleed is, ga je naast het kind zitten en vraag je hoe het zich voelt. En hoe voelen de ouder(s)/persoon die kind begeleidt zich?
2. Leg uit wat je vaststelde tijdens het onderzoek:

«Ik heb gezien dat je helemaal gezond bent en dat je lichaam helemaal in orde is.»

«Ik heb gezien dat er [beschrijf wat er werd weggehaald of dichtgemaakt]. Het is goed dat we dit weten. Jij bent nog steeds dezelfde [naam van het kind], maar nu kunnen we je beter helpen. Wanneer je pijn of jeuk hebt aan [benaming die het kind geeft] of je voelt je niet goed, zou ik willen dat je dit meteen aan mama of papa [of andere persoon die het kind begeleidt] zegt. Dan komen jullie opnieuw naar mij of een andere dokter zodat die jou kan helpen.»

3. Ga na of iemand nog een vraag heeft.
4. Vul indien nodig documenten in :
 - ✓ Doktersattest VGV
 - ➔ <https://www.cgvs.be/nl/formulieren/medisch-attest-vgv>
5. Regel indien nodig de volgende afspraak en/of doorverwijzing, sensibiliseer en geef informatie over het netwerk (GAMS België, CeMAViE, enz.).

10 Afscheid

Zorg voor een positief afscheid door te benadrukken dat het aangenaam was om het kind te ontmoeten en dat het kind moedig was (ondanks de eventuele obstakels tijdens het onderzoek).

Geef een positieve bekrachtiging door een opgestoken duim te tonen.

Aanvullende fiches

11 Aankomst in België

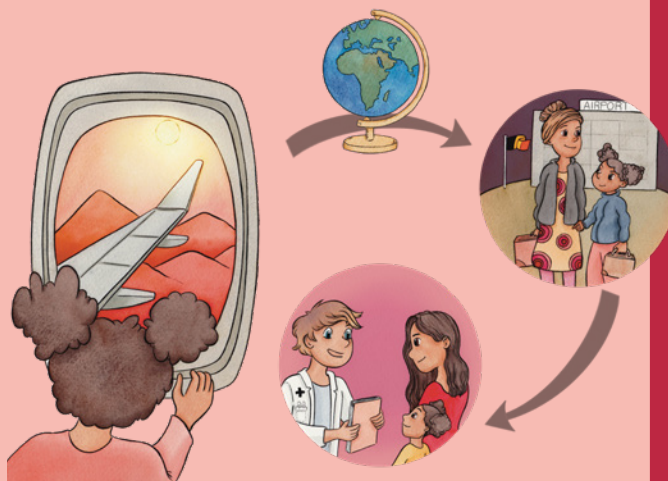
AANVULLENDE FICHES: 15, 17, 19 en 20

1. Ga na wat het kind weet over de reden van vertrek uit het land van herkomst.

«In welk land ben je geboren?»

«Jullie zijn uit [het land] weggegaan, zodat je niet besneden zou worden, klopt dat?»

2. Wijs zo nodig op de Belgische wet, **die ouders helpt om hun kind te beschermen, en vermijd negatieve connotaties in je verwoording** (leg de nadruk op beschermen).

3. Leg de link met de medische consultatie en de reden voor het onderzoek.

«In België is er een wet die je ouder(s) helpt om je te beschermen tegen besnijdenis. Je bent hier bij de dokter. We kijken hier na of je gezond bent. Om dit te weten, moeten we samen naar je lichaam kijken.»

4. Betrek de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt bij het gesprek.

5. Creëer een sfeer waarin het kind en de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt, durven praten en open zijn.

«Alles wat hier gezegd wordt, blijft tussen ons. Het is vertrouwelijk en ik zal het aan niemand anders vertellen. De enige uitzondering is als jij of andere kinderen in gevaar zijn: in dat geval moet ik mogelijk met iemand anders professioneel overleggen om jouw veiligheid of de veiligheid van andere kinderen te garanderen.»

12) Regelmatige opvolging

AANVULLENDE FICHES: 15, 17, 19 en 20

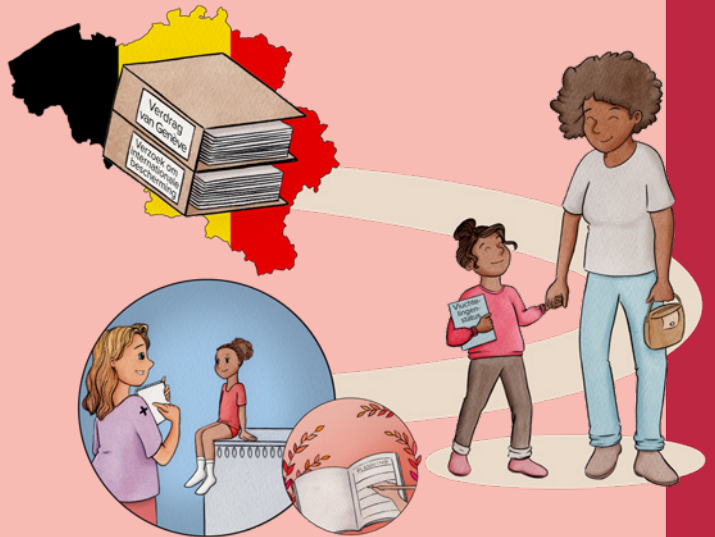
1. Wijs zo nodig op de Belgische wet, **die ouders helpt om hun kind te beschermen, en vermijd negatieve connotaties in je verwoording** (leg de nadruk op beschermen).

2. Leg de link met de medische consultatie en de reden voor het onderzoek.

«Zoals je weet is er in België een wet die je ouder(s) helpt om je te beschermen tegen besnijdenis. Je bent hier bij de dokter. We kijken hier na of je gezond bent. Om dit te weten, moeten we samen naar je lichaam kijken.»

3. Betrek de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt bij het gesprek.
4. Creëer een sfeer waarin het kind en de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt durven praten en open zijn.

«Alles wat hier gezegd wordt, blijft tussen ons. Het is vertrouwelijk en ik zal het aan niemand anders vertellen. De enige uitzondering is als jij of andere kinderen in gevaar zijn: in dat geval moet ik mogelijk met iemand anders professioneel overleggen om jouw veiligheid of de veiligheid van andere kinderen te garanderen.»

13 Reizen en preventie

AANVULLENDE FICHES: 15, 17, 19 et 20

1. Praat op een positieve manier over de reis zonder het kind bang te maken.

«Ga je jouw familie terugzien/ontmoeten?»

«Wie ga je allemaal zien?»

«Hoe lang is het geleden dat je hen gezien hebt?» «Dat wordt een groot feest!»

2. Wijs zo nodig op de Belgische wet, **die ouders helpt om hun kind te beschermen, en vermijd negatieve connotaties in je verwoording** (leg de nadruk op beschermen).

3. Leg de link met de medische consultatie en de reden voor het onderzoek.

«In België is er een wet die je ouder(s) helpt om je te beschermen tegen besnijdenis. Je bent hier bij de dokter. We kijken hier na of je gezond bent. Om dit te weten, moeten we samen naar je lichaam kijken.»

4. Betrek de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt bij het gesprek.

«Hoe staan jullie tegenover een besnijdenis bij jouw kind? Hoe denkt men hierover in de familie?»

5. Wijs de ouders op het risico dat het kind meegenomen kan worden door iemand, zelfs tegen hun wil.

«Ik heb gehoord dat kinderen soms meegenomen worden zonder medeweten van de ouders om hen te laten besnijden. Wat kunnen jullie doen om dit te vermijden?»

6. Steun de ouders in de verschillende stappen die ze ondernemen om hun dochter te beschermen. Voor sommige ouders is het moeilijk om over besnijdenis te spreken.

«Ik voel dat je het moeilijk vindt om erover te praten. Klopt dit?»

7. Benadruk je rol als zorgverstrekker.

«Als [jouw functie] vind ik het belangrijk om over het welzijn van jullie kind te spreken. Ik weet dat jullie er alles aan doen om te verzekeren dat jullie kind een zo goed mogelijke gezondheid heeft. Het is daarom ook nodig om jullie kind te beschermen tegen vrouwenbesnijdenis.»

Bekijk de video: <https://operatiealert.be/tool/vrouwelijke-genitale-verminking/>

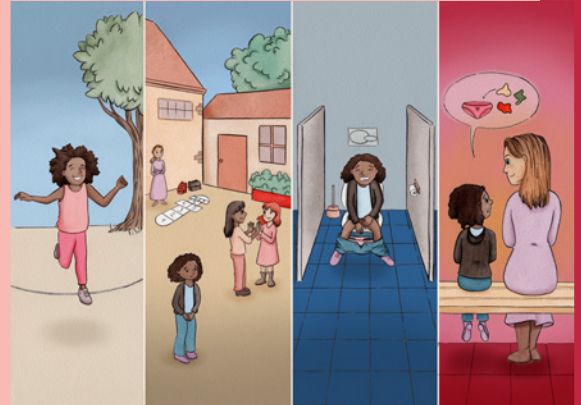
➡ GAMS – Voor een reis

14 Symptomen

AANVULLENDE FICHES: 15, 17, 19 et 20

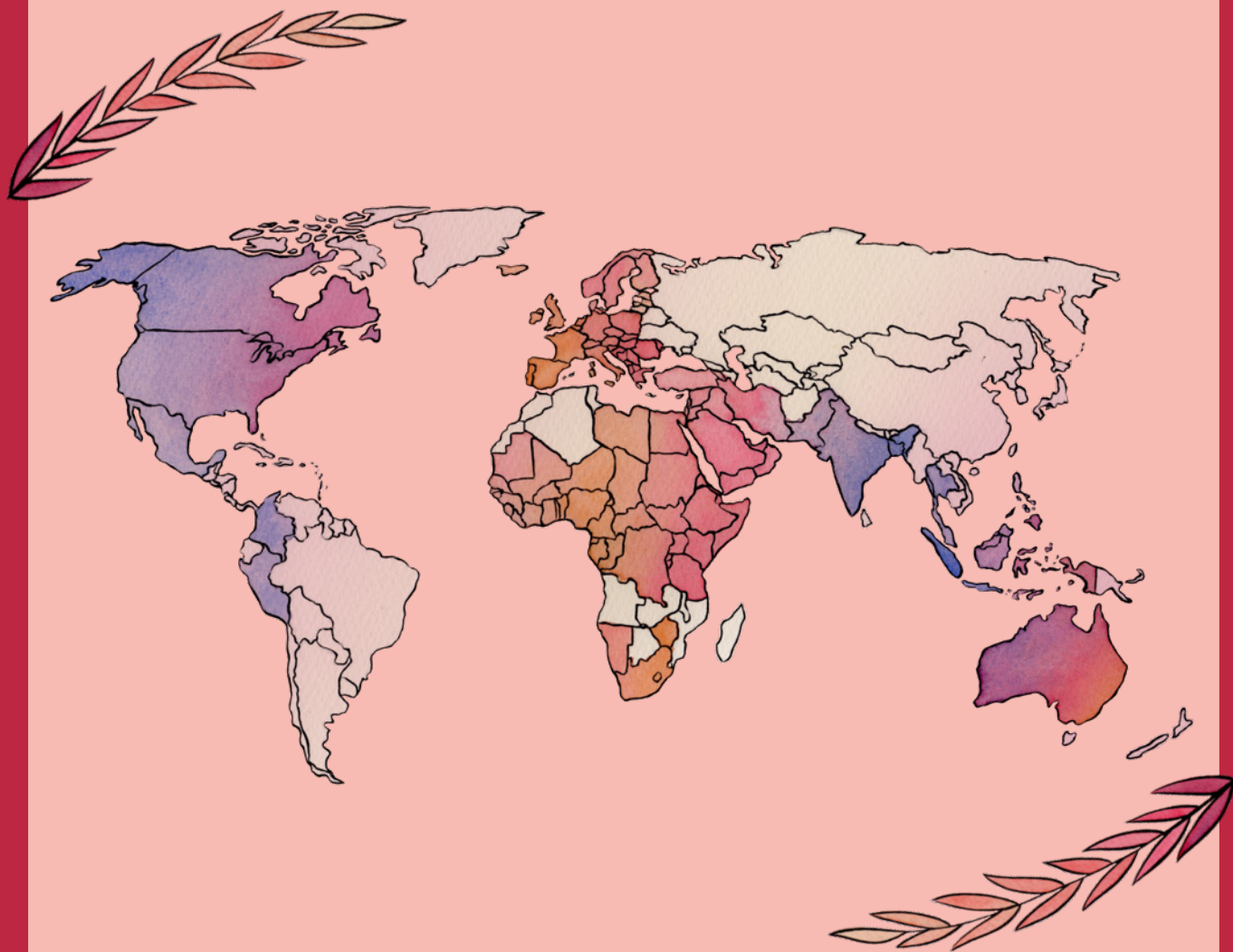
1. Begin met de reden waarvoor het kind naar de dokter is gekomen of leg de symptomen uit die behandeld moeten worden:

- ✓ Jeuk aan de vulva;
- ✓ Pijn/ongemak aan de vulva;
- ✓ Pijn bij het urineren, lang en moeilijk urineren;
- ✓ Slecht ruikende afscheiding of bloedingen.

2. Vraag aan het kind bij wie het terecht kan wanneer het zich niet goed voelt en moedig het kind aan te praten met deze personen indien nodig.
3. Betrek de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt bij het gesprek.

⑮ Wereldkaart

16 De vulva

HULPMIDDELEN: pop met uitwendige genitaliën, 3D-vulva/clitoris, boeken met illustraties

1. Bouw voort op wat het kind al weet.

«Hoe noem jij dit lichaamsdeel?»

«En het woord 'vulva', ken je dat? Dat is ook een woord voor dit lichaamsdeel.»

2. Leg uit hoe verschillend vulva's zijn. Elk lichaam is uniek, er is geen goede of foute anatomie: met of zonder haar, binnenste lippen groter dan buitenste lippen of omgekeerd, met meer of minder plooien, enz.

«Elke vulva is perfect zoals ze is.»

«Heb je je vulva al eens bekeken? Je kan dit doen met een spiegeltje. Het is goed om je eigen lichaam te kennen.»

3. Creëer een sfeer waarin het kind en de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt durven praten en open zijn.

«Alles wat hier gezegd wordt, blijft tussen ons. Het is vertrouwelijk en ik zal het aan niemand anders vertellen. De enige uitzondering is als jij of andere kinderen in gevaar zijn: in dat geval moet ik mogelijk met iemand anders professioneel overleggen om jouw veiligheid of de veiligheid van andere kinderen te garanderen.»

17 Vrouwelijke genitale verminking

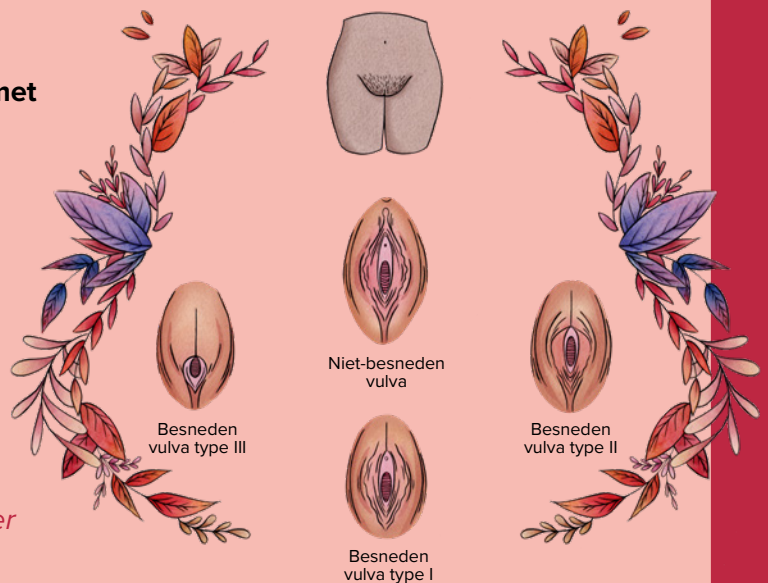
HULPMIDDELEN: Wereldkaart, pop, tekeningen, enz.

Hoe praat je over dit onderwerp met meisjes en de ouders?

- ✓ Betrek de ouders zonder te oordelen en zonder vooroordelen.

«Weet je waar je geboren bent of waar je ouders geboren zijn?»

«Dat is een land waar er een traditie is voor meisjes. Ik noem dit 'besnijdenis', maar misschien ken jij nog een andere naam hiervoor. Wat kan je me hierover vertellen?»

- ✓ Leg uit wat de verschillende gevolgen van een besnijdenis zijn voor de gezondheid en verbeter het lichaamsbeeld.

«Je lichaam is perfect zoals het is, er hoeft niets aan veranderd te worden.»

- ✓ Praat over ouderschap en het doorgeven van tradities: welke aspecten van hun opvoeding en tradities wil(len) de ouder(s) doorgeven en welke niet?

- ✓ Benadruk het feit dat haar ouder(s) haar beschermen.

- ✓ Herhaal de begrippen die het kind gebruikt, bouw voort op wat het kind al weet, vraag de ouder(s)/persoon die het kind begeleidt om iets toe te voegen, indien wenselijk.

«Hoe noem jij dit lichaamsdeel?»

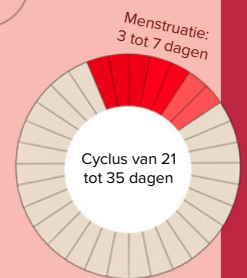
«En het woord 'vulva', ken je dat? Dat is ook een woord voor dit lichaamsdeel.»

- ✓ Informeer over de werking van GAMS of andere gespecialiseerde organisaties, afhankelijk van de vragen die men heeft.

18 Menstruatie

1. In het algemeen:

- ✓ Elk meisje ervaart haar menstruatie anders: je kan pijn hebben in je buik, rug, borsten of hoofd, diarree hebben of verstopt zijn, gevoeliger zijn enz. Je kan de pijn verzachten met een warmwaterkruik, medicatie, rust enz.
- ✓ Je kan alles blijven doen tijdens je menstruatie (sporten, reizen, uitstapjes, school enz.). Doe wat het beste voelt voor jou!
- ✓ Menstruatie is niet vies, het is iets heel natuurlijk. Maar sommige mensen praten er niet graag over. Als jij daar geen problemen mee hebt, is dat des te beter!
- ✓ Er bestaan verschillende soorten menstruatieproducten en door ze uit te proberen ontdek je welke bescherming het beste bij jou past.

2. Hoe verloopt je menstruatie?

- ✓ Er komt bloed uit je baarmoeder en dit gaat via je vulva naar buiten.
- ✓ Elke maand verlaat een eikel de eierstok: dat is de eisprong. Dat gebeurt ongeveer op de 14^e dag van de cyclus. Als de eikel in contact komt met een zaadcel en bevrucht wordt, kan er een kindje groeien.
- ✓ Na de eisprong wordt de binnenwand van de baarmoeder (het endometrium) dikker, zodat de eikel zich kan innestelen als ze bevrucht is.
- ✓ Als ze niet bevrucht is, verlaat het verdikte endometrium je lichaam in de vorm van bloedverlies. Dat is je menstruatie.

3. Concrete informatie:

- ✓ Duur: doorgaans 3 tot 7 dagen.
- ✓ 1^e dag van de menstruatie = 1^e dag van de menstruatiecyclus.
- ✓ Duur van de menstruatiecyclus: 21-35 dagen.
- ✓ 1^e menstruatie op 10-17 jaar en laatste menstruatie op 45-60 jaar.
- ✓ Kleur van je menstruatie: varieert van roze tot zwart, afhankelijk van het moment van de cyclus.
- ✓ Menstruatie = regels, maandstonden.

19 Toestemming

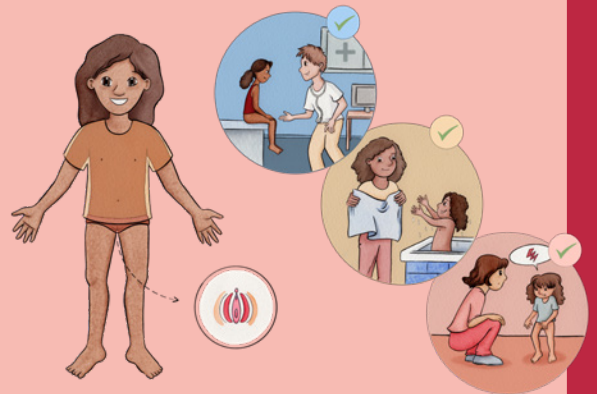
1. Wijs op de grenzen van het eigen lichaam en het lichaam van anderen.

«Je lichaam is van jou en van niemand anders! Je kan er van alles mee doen: stappen, rennen, dansen, springen, zingen en de wereld om je heen verkennen!»

«Het bestaat uit verschillende delen: je hoofd, je armen, je handen, je buik, je billen, je benen en je voeten. Elk deel is belangrijk!»

«Hoe noem jij dit lichaamsdeel (verwijs naar genitaliën)?»

«En het woord 'vulva', ken je dat? Dat is ook een woord voor dit lichaamsdeel.»

2. Leg uit in welke situaties het kind zich veilig mag voelen.

«Er zijn een aantal situaties waarbij een volwassene naar je vulva zal kijken of je vulva zal aanraken.»

- ✓ *Je kunt je nog niet afvegen nadat je naar het toilet bent geweest/afdrogen nadat je in bad bent geweest.*
- ✓ *Het doet pijn, het prikt of je hebt jeuk. Dan kan een ouder of volwassene die je vertrouwt, kijken wat er aan de hand is.*
- ✓ *Je gaat naar de dokter voor een medisch onderzoek van de vulva en een van je ouders blijft bij jou.*

3. Wijs erop dat in al deze gevallen nog altijd toestemming gevraagd moet worden voor deze handelingen. Iedereen heeft het recht om te weigeren.

«Ook ik als dokter zal altijd vertellen wat ik ga doen en je vragen of het oké is voor jou om je ergens tijdens mijn onderzoek aan te raken.»

4. **Als het kind weigert, mag je het onderzoek nooit opdringen.** Respecteer altijd de toestemming en autonomie van het kind. Bij weigering is het belangrijk om rustig en geduldig de reden en het verloop van het onderzoek opnieuw uit te leggen. Let goed op de signalen en het gedrag van het kind, zoals angst, onzekerheid, afkeer, spanning of stress. Benoem wat je waarneemt om het kind te helpen gevoelens te uiten.

«Ik zie dat je je ogen dicht doet. Kan je me vertellen wat je voelt of waar je aan denkt?»

Als het kind blijft weigeren, kan het nodig zijn om een nieuwe afspraak te maken en het onderzoek op een later moment opnieuw te bespreken en eventueel uit te voeren.

20 Preventie van seksueel geweld

Ga aan de slag met de e-learnings van Operatie Alert over geweld en communicatie:

- ➔ <https://operatiealert.be/e-learning/geweld/>
- ➔ <https://operatiealert.be/e-learning/communicatie/>

1. Bespreek de definitie van de genitaliën.

«Weet je wat genitaliën zijn? Het zijn de delen van je lichaam die onder je slip zitten. Ze hebben allemaal een eigen naam: vulva, billen, anus, ...»

2. Wijs op toestemming.

«Ook ik als dokter zal altijd vertellen wat ik ga doen en je vragen of het oké is voor jou om je ergens aan te raken tijdens mijn onderzoek.»

3. Leg uit waarom het nodig is om te praten met iemand die het kind vertrouwt.

«Wanneer iemand wil dat je iets doet wat je niet wilde doen met jouw lichaam of dat van de ander, is het een goed idee om te praten met iemand die je vertrouwt. Die persoon is iemand bij wie je je op je gemak voelt. Het kan bijvoorbeeld iemand uit je familie zijn of een volwassene op school.»

“Jij weet zelf het beste wat goed voelt voor jouw lichaam. Als iets niet fijn voelt, is dat belangrijk. Je mag dat altijd zeggen, dan kan ik je helpen om dat te stoppen.»

